

საქმე № 330210013180817

**საქართველოს უზენაესი სასამართლო
განჩინება
საქართველოს სახელით**

№ ას-1238-1158-2017

18 აპრილი, 2018

წელი

№ ას-1238-1158-2017 გ-----ი

ქ. თბილისი

**სამოქალაქო საქმეთა პალატა
შემადგენლობა:**

**ნ---- ბაქაქური (თავმჯდომარე, მომხსენებელი),
ზურაბ ძლიერიშვილი, ბესარიონ ალავიძე**

საქმის განხილვის ფორმა – ზეპირი განხილვის გარეშე

საკასაციო საჩივრის ავტორი – გ----- გ-----ი (მოსარჩელე)

მოწინააღმდეგე მხარეები – ი---- კ-----, გ----- კ-----ე (მოპასუხეები)

გასაჩივრებული გადაწყვეტილება – თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2017 წლის 6 ივლისის გადაწყვეტილება

კასატორის მოთხოვნა – გასაჩივრებული გადაწყვეტილების გაუქმება და სარჩელის დაკმაყოფილებაზე უარის თქმა

დავის საგანი – სახელშეკრულებო ვალდებულების შესრულება

ა ღ წ ე რ ი ლ ო ბ ი თ ი ნ ა წ ი ლ ი

1. 2004 წლის 14 მაისს ნ--- ე-----სა და გ----- გ-----ს (შემდგომში - „მოსარჩელე“ ან „კასატორი“) შორის დაიდო შპს „დ-----ში“ ნ. ე-----ის კუთვნილი 50%-იანი წილის ნასყიდობის ხელშეკრულება.
2. 2004 წლის 14 მაისს გ-- პ-----სა და მოსარჩელეს შორის დაიდო შპს „ბ-----ში“ გ. პ-----ის კუთვნილი 24,96%-იანი წილის ნასყიდობის ხელშეკრულება.
3. 2005 წლის 1 აპრილს მოსარჩელესა და გ----- კ-----ეს შორის დაიდო შპს „ბ-----ში“ გ. კ-----ის საკუთრებაში არსებული 12,66%-იანი წილის ნასყიდობის ხელშეკრულება.
4. 2005 წლის 21 ივნისის შპს „დ-----“-ის პარტნიორთა კრების ოქმით მიღებულ იქნა გადაწყვეტილება შპს „დ-----“-ში მოსარჩელის კუთვნილი 50%-იანი წილის გ----- კ-----ესა და ი--- კ-----ზე (შემდგომში ერთობლივად - „მოპასუხეები“) 1000 ლარად გასხვისების თაობაზე.
5. 2005 წლის 21 ივნისის წილის გასხვისების ხელშეკრულებით დგინდება, რომ 2005 წლის 21 ივნისს, ერთი მხრივ, შპს „დ-----“-ის დამფუძნებელმა პარტნიორმა - მოსარჩელემ (გამყიდველი) და, მეორე მხრივ, ი--- კ-----მ (შემდგომში - „პირველი მოპასუხე“) დადეს ნასყიდობის ხელშეკრულება, რომლის მიხედვითაც, გამყიდველმა მყიდველს 500 ლარის გადახდის სანაცვლოდ კუთვნილი 25%-იანი წილი გადასცა.
6. 2005 წლის 21 ივნისის წილის გასხვისების ხელშეკრულებით დგინდება, რომ 2005 წლის 21 ივნისს, ერთი მხრივ, შპს „დ-----“-ის დამფუძნებელმა პარტნიორმა - მოსარჩელემ (გამყიდველი), ხოლო, მეორე მხრივ, გ----- კ-----ემ (შემდგომში - „მეორე მოპასუხე“) დადეს ნასყიდობის ხელშეკრულება, რომლის მიხედვითაც, გამყიდველმა მყიდველს 500 ლარის გადახდის სანაცვლოდ კუთვნილი 25%-იანი წილი გადასცა.
7. 2007 წლის 29 ივნისის შპს „ბ-----ს“ საწესდებო კაპიტალში წილის დათმობის (ნასყიდობის) შესახებ სანოტარო აქტით დგინდება, რომ მოსარჩელემ შპს „ს-----ს“ შპს „ბ-----ში“ კუთვნილი 37,62%-იანი წილი 33 558 ლარად მიჰყიდა.
8. სამეწარმეო საზოგადოებაში წილების ნასყიდობის (სასყიდლიანი

დათმობა) შესახებ 2007 წლის 16 ნოემბრის №01/08 წინარე ხელშეკრულებით, ერთი მხრივ, შპს „მ-----“ და, მეორე მხრივ, შპს „ს-----“ შეთანხმდნენ შპს „ბ-----ს“ საწესდებო კაპიტალში შპს „ს-----ს“ საკუთრებაში არსებული 37,62%-იანი წილის სანაცვლოდ 50 000 აშშ დოლარის ეკვივალენტი ლარის და შპს „დ-----“-ში მოპასუხეთა კუთვნილი 50%-იანი წილის 3 730 000 აშშ დოლარის ეკვივალენტ ლარად ნასყიდობის თაობაზე.

9. აუდიტორ ირაკლი მაღრაძის 2014 წლის 17 მარტის დასკვნით წილის შეფასების თაობაზე შპს „დ-----“-ში მოსარჩელის 50%-იანი წილის ღირებულება 2004-2005 წლებში 3 449 754 აშშ დოლარად განისაზღვრა.
10. მოსარჩელემ სარჩელი აღძრა სასამართლოში მოპასუხეების მიმართ და მოითხოვა:
 - 10.1. ზიანის ანაზღაურების სახით, თითოეული მოპასუხისთვის ცალცალკე 2 113 391 აშშ დოლარის გადახდის დაკისრება;
 - 10.2. მოპასუხეებისთვის თანაბარწილად მიუღებელი შემოსავლის გადახდის დაკისრება შემდეგი ოდენობით: 2005 წლის ივლისიდან - 3 730 000 აშშ დოლარის 0,03% ყოველდღიურად, გადაწყვეტილების აღსრულებამდე, რაც შეადგენს 1119 აშშ დოლარს; 2007 წლის ივლისიდან - 496 783 აშშ დოლარის 0,03% ყოველდღიურად, გადაწყვეტილების აღსრულებამდე, რაც შეადგენს 149 აშშ დოლარს.
11. სარჩელი ემყარება შემდეგ ფაქტობრივ გარემოებებს:
 - 11.1. მოსარჩელის საკუთრებაში იყო 50%-იანი წილი შპს „დ-----“-ში და 37,62%-იანი წილი შპს „ბ-----ში“;
 - 11.2. შპს „ბ-----ს“ ძირითად აქტივს წარმოადგენს მის საკუთრებაში არსებული მიწა (ზ-----ის საკოლმეურნეო ბაზარი და მისი მიმდებარე ტერიტორია), რომელზეც მოიპოვება წიდა, ხოლო შპს „დ-----“ ფლობდა ზ-----ის საკოლმეურნეო ბაზრისა და მის მიმდებარე ტერიტორიაზე წიაღით სარგებლობის ლიცენზიას;
 - 11.3. შპს „დ-----“-ის ძირითადი საქმიანობის საგანს წარმოადგენდა სილიკომანგანუმის ნარჩენების (წიდის) მოპოვება-რეალიზაცია, რომლითაც მარაგდებოდა სს „ზ-----“;
 - 11.4. ორივე საზოგადოების საქმიანობა ეკონომიკურად მომგებიანი იყო. მაგალითად, შპს „დ-----“-ის 2005 წლის მოგებამ შეადგინა 716 287 ლარი, ხოლო შპს „ბ-----ს“ 2007 წლის სამეურნეო გასანაწილებელი

მოგება 201 575 ლარს უტოლდებოდა;

- 11.5. მოსარჩელის საკუთრებაში არსებული წილებით დაინტერესდნენ მოპასუხეები, რომლებიც წარმოადგენდნენ სს „ზ-----
-----ის“ მსხვილ აქციონერებს და სამეთვალყურეო საბჭოს წევრებს. აღნიშნული ქარხანა, თავის მხრივ, საქართველოში შპს „დ-----“-ის მიერ მოპოვებული წილის ერთადერთ მომხმარებელს წარმოადგენდა და ეკონომიკური თვალსაზრისით დაკავშირებული იყო იმ საზოგადოებებთან, რომელთა წილის მესაკუთრეც მოსარჩელე იყო. მოპასუხეებმა, ისარგებლეს რა ძალაუფლებით, ძალადობითა და მუქარით დაათმობინეს მოსარჩელეს წილი შპს „დ-----“-ში. კერძოდ, 2005 წლის 21 ივნისის ხელშეკრულებებით მოსარჩელემ თავისი 25%-იანი წილი დაუთმო პირველ მოპასუხეს და მეორე 25%-იანი წილი - მეორე მოპასუხეს სიმბოლურ ფასად, 500-500 ლარად;
- 11.6. მოპასუხეებმა განუმარტეს, რომ, თუ მოსარჩელე არ დათანხმდებოდა ზემოაღნიშნულ გარიგებებს, ზ----- არ შეიძენდა შპს „დ-----“-გან პროდუქციას და გააკოტრებდნენ კომპანიას, ამასთან, მას შეექმნებოდა პრობლემები სამართალდამცავ ორგანოებთან. შეთავაზების მიღების შემთხვევაში, მოპასუხეები მოსარჩელეს დირექტორის მოადგილის თანამდებობასა და სამომავლოდ წილის რეალური ღირებულების ანაზღაურებასაც დაპირდნენ;
- 11.7. შემდგომ, მოპასუხეებმა დაიწყეს სისტემატური ზეწოლა უკვე შპს „ბ-----ს“ წილის ხელში ჩასაგდებად. მოსარჩელის მიმართ აღიძრა სისხლის სამართლის საქმე უკანონო სამეწარმეო საქმიანობისა და წიაღით უკანონოდ სარგებლობის ფაქტებზე. მოსარჩელე იძულებული გახდა გარიდებოდა სიტუაციას და წავიდა ერაყში. მოპასუხეებმა მოტყუებით, იმ დაპირებით, რომ მომგებიანად შეიძენდნენ მის წილს შპს „ბ-----ში“, მოსარჩელე საქართველოში ჩამოიყვანეს, სადაც იგი საზღვარზე დააკავეს სამართალდამცავებმა. ზესტაფონის რაიონული სასამართლოს 2007 წლის 1 მარტის განაჩენით მოსარჩელე ცნობილ იქნა დამნაშავედ და მიესაჯა 4 წლის ვადით თავისუფლების აღკვეთა პირობითი მსჯავრის სახით;
- 11.8. 2007 წლის 29 ივნისს მოპასუხეებმა მოსარჩელეს იძულების წესით ნომინალურ ფასად - 33 558 ლარად გაასხვისებინეს შპს „ბ-----ში“

კუთვნილი 37,62%-იანი წილი შპს „ს-----ზე“, რომლის რეალური მფლობელები თავად მოპასუხეები იყვნენ, თუმცა ნომინალური ფასიც კი არ გადაუხდიათ მოსარჩელისთვის. აღნიშნული წილის რეალური ღირებულება შეადგენდა 496 783 დოლარს;

11.9. 2007 წლის 16 ნოემბერს დადებული გარიგების თანახმად, შპს „ს-----მ“ აიღო ვალდებულება შპს „მ-----“-სთვის მიეყიდა შპს „ბ-----ში“ 37,62%-იანი წილი 50 000 აშშ დოლარად, გამოესყიდა ფიზიკური პირისგან და მიეყიდა შპს „ბ-----“-ში ფიზიკური პირის 16,66%-იანი წილი 220 000 აშშ დოლარად, ასევე, მიეყიდა მოპასუხეების საკუთრებაში არსებული შპს „დ-----“-ის 50%-იანი წილი 3 730 000 აშშ დოლარად;

11.10. წილის რეალური ღირებულებისა და ზიანის ანაზღაურების თაობაზე მოსარჩელის არაერთი მიმართვის მიუხედავად, მოპასუხეები სისტემატურად ემუქრებოდნენ მას სამართალდამცავ ორგანოებთან პრობლემების შექმნით, რაც ბოლო პერიოდამდე გრძელდებოდა;

11.11. ამჟამად სადავო წილები აღარ წარმოადგენს მოპასუხეების საკუთრებას. მოსარჩელე ითხოვს ზიანის ანაზღაურებას წილების რეალური ღირებულების შესაბამისად.

12. მოპასუხეებმა სარჩელი არ ცნეს და განმარტეს:

12.1. პირველი მოპასუხე არის საფეხბურთო კლუბ „ზ-----ის“ მფლობელი, რომელმაც 2009 წლის 5 ოქტომბერს ხელშეკრულება გააფორმა მოსარჩელის საკუთრებაში არსებულ კომპანია შპს „დ-----თან“ კლუბის საწვრთნელი ბაზის საპროექტო და სამშენებლო სამუშაოებთან დაკავშირებით. აღნიშნული ხელშეკრულებიდან გამომდინარე ვალდებულებების დარღვევის გამო, 2011 წელს საფეხბურთო კლუბმა წამოიწყო დავა სასამართლოში ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნით. მხარეები მორიგდნენ და 2011 წლის 25 ივლისსა და 2012 წლის 24 იანვარს გააფორმეს ახალი ხელშეკრულებები, რომელთა თანახმად, შპს „დ-----ი“ იღებდა გარკვეული სამშენებლო სამუშაოების შესრულების ვალდებულებას. შპს „დ-----მა“ აღნიშნული ვალდებულებებიც ვერ შეასრულა, რის გამოც საფეხბურთო კლუბი „ზ-----ი“ სასამართლოს მეშვეობით ითხოვს ზიანის ანაზღაურებას და შპს „დ-----ის“ ქონება

დაყადაღებულია. მხარეთა შორის სწორედ ამ დაძაბულმა ურთიერთობამ გამოიწვია რეალურად მოსარჩელის მიერ სარჩელის აღძვრა მოპასუხეების წინააღმდეგ სრულიად დაუსაბუთებელი მოთხოვნით;

- 12.2. მოსარჩელე ითხოვს ზიანის ანაზღაურებას, რომელიც შეიძლება გამომდინარეობდეს სახელშეკრულებო ურთიერთობიდან, როგორც მეორადი მოთხოვნა ან დელიქტიდან. ორივე შემთხვევაში სარჩელი ხანდაზმულია, ვინაიდან მოსარჩელის მიერ მითითებული ფაქტობრივი გარემოებები ეხება 6-7 წლის წინ არსებულ სახელშეკრულებო ურთიერთობებს, ხოლო როგორც დელიქტიდან გამომდინარე, ასევე - სახელშეკრულებო მოთხოვნის ხანდაზმულობის ვადა სამი წელია;
- 12.3. ამასთან, მოსარჩელის განმარტებით, მასზე განხორციელებული ზეწოლა დასრულდა ხელშეკრულების გაფორმების მომენტში, რაც შპს „დ-----“-ის შემთხვევაში მოხდა 2005 წელს, ხოლო შპს „ბ-----ს“ შემთხვევაში - 2007 წელს. შესაბამისად, ორივე შემთხვევაში ერთწლიანი ხანდაზმულობის ვადაც გასულია, რაც მოსარჩელეს ართმევს საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 85-ე მუხლზე მითითების უფლებას;
- 12.4. მოსარჩელის მოთხოვნა უსაფუძვლოა. კერძოდ, 2004 წლის 14 მაისს მოსარჩელემ 1000 ლარად შეიძინა შპს „დ-----“-ის 50%-იანი წილი. ერთი წლის შემდეგ, 2005 წლის 21 ივნისს მოსარჩელემ 50%-იანი წილი მიყიდა მოპასუხეებს იმავე ფასად, გამომდინარე იქედან, რომ მას არ განუხორციელებია კომპანიაში არანაირი დამატებითი ინვესტიცია და კომპანია იმყოფებოდა ზუსტად იმ მდგომარეობაში, როგორშიც მან იყიდა ერთი წლის წინ. 2005 წლიდან 2007 წლამდე კომპანიას მართავდნენ მოპასუხეები და მათ კომპანიის კაპიტალში არაერთი შენატანი განახორციელეს;
- 12.5. რაც შეეხება შპს „ბ-----ს“, მოსარჩელემ 2004 წლის 14 მაისს და 2005 წლის 19 აპრილს შეიძინა ჯამში კომპანიის 37,62%-იანი წილი 33 560 ლარად. მოსარჩელემ 2007 წლის 29 ივნისს აღნიშნული 37,62%-იანი წილი იმავე ფასად მიყიდა შპს „ს-----ს“, რომელმაც გარკვეული ინვესტიციის განხორციელების შემდგომ ეს წილი გაასხვისა შპს „მ-----“-ზე 50000 აშშ დოლარად. მოსარჩელეს მის

მიერ წილის საკუთრებაში ფლობის განმავლობაში არანაირი დამატებითი ინვესტიცია არ განუხორციელებია კომპანიაში, შესაბამისად, მისი წილის ღირებულება ვერ შეიცვლებოდა;

- 12.6. მოპასუხეები შპს „ბ-----ს“ დაფუძნებიდან არასდროს ყოფილან ამ კონკრეტული კომპანიის წილის იურიდიული მესაკუთრეები და არც რომელიმე იურიდიული პირის მესაკუთრეები, რომელიც ფლობდა შპს „ბ-----ს“ წილს. შესაბამისად, მითითება იმასთან დაკავშირებით, რომ მოპასუხეებმა არ გადაუხადეს მოსარჩელეს გარკვეული თანხა, მოკლებულია სამართლებრივ დასაბუთებას;
- 12.7. შპს „მ-----“-მა შეიძინა არა მხოლოდ შპს „დ-----“-ის წილი, რომელიც წარმოადგენდა წიდის მოპოვების ლიცენზიის მფლობელ კომპანიას, არამედ მან ასევე შეიძინა შპს „ბ-----ს“ წილი, რომელიც წარმოადგენდა წიდის მფლობელ კომპანიას. შესაბამისად, კომპლექსურად ამ წილის ღირებულება გაცილებით მეტია, ვიდრე თითოეული მათგანის ცალ-ცალკე.
13. მოსარჩელემ თბილისის საქალაქო სასამართლოს მთავარ სხდომაზე განმარტა, რომ აუდიტორული კომპანია „ა-----“-ის 2014 წლის 17 მარტის დასკვნის თანახმად, გასხვისების მომენტისათვის შპს „დ-----“-ის 50%-იანი წილის ღირებულება შეადგენდა 3 449 754 აშშ დოლარს, ხოლო შპს „ბ-----ს“ 37,62%-იანი წილის ღირებულება - 215 000 ლარს. აღნიშნულიდან გამომდინარე, მოსარჩელემ შეამცირა სასარჩელო მოთხოვნა და საბოლოოდ მოითხოვა:
- 13.1. თითოეული მოპასუხისთვის ცალ-ცალკე 1 724 877 აშშ დოლარისა და 107 500 ლარის გადახდის დაკისრება;
- 13.2. თითოეული მოპასუხისთვის ცალ-ცალკე მიუღებელი შემოსავლის გადახდის დაკისრება შემდეგი ოდენობით: 2005 წლის ივლისიდან - 1 724 877 აშშ დოლარის 0,03% ყოველდღიურად 517 აშშ დოლარი გადაწყვეტილების აღსრულებამდე; 2007 წლის ივლისიდან - 107 500 ლარის 0,03% ყოველდღიურად 32 ლარი გადაწყვეტილების აღსრულებამდე.
14. თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2014 წლის 23 ივლისის გადაწყვეტილებით მოსარჩელის სარჩელი ნაწილობრივ დაკმაყოფილდა: მოპასუხეებს მოსარჩელის სასარგებლოდ ცალ-ცალკე დაეკისრათ 1 724 877 აშშ დოლარის გადახდა, ასევე 1 724 877 აშშ

დოლარის წლიური 10%-ის გადახდა 2005 წლის ივლისიდან გადაწყვეტილების აღსრულებამდე; სარჩელი შპს „ბ-----ს“ წილის ნასყიდობის ნაწილში არ დაკმაყოფილდა.

15. საქალაქო სასამართლომ მიუთითა წინამდებარე განჩინების 1-9 პუნქტებში ასახულ ფაქტობრივ გარემოებებზე და საქმის მასალებით დადასტურებულად მიიჩნია, რომ შპს „დ-----“-ის წილი, რომელსაც ფლობდა მოსარჩელე, იყო გაცილებით ძვირი, ვიდრე ის გაყიდული იქნა 2005 წლის 21 ივნისს მოპასუხეებზე. შესაბამისად, საქმისათვის არსებითი მნიშვნელობა ენიჭებოდა, რა ღირებულების იყო აღნიშნული წილი.
16. საქმის მასალებში წარმოდგენილი საგადასახადო შემოწმების აქტის, მოგების გადასახადის წლიური დეკლარაციებისა და მოსარჩელის სასარგებლოდ გაცემული დივიდენდის ოდენობის დამადასტურებელი დოკუმენტების საფუძველზე, საქალაქო სასამართლომ დაადგინა, რომ მოსარჩელეს მხოლოდ ერთი წლის დივიდენდის სახით მიღებული ჰქონდა 200 000 ლარი (დივიდენდის გაცემის დამადასტურებელი სალაროს გასავლის ორდერები, ს.ფ. 333-334), ხოლო შპს-ს მოგებამ 2004 წელს შეადგინა 949 456 ლარი (საგადასახადო შემოწმების აქტი, ს. ფ. 282-295). საქმის მასალებში წარმოდგენილი აუდიტორული დასკვნით დასტურდებოდა, რომ 2004-2005 წლებში შპს „დ-----“-ის 50%-იანი წილის ღირებულება შეადგენდა 3 449 754 აშშ დოლარს. სასამართლოს მითითებით, საქმის მასალებში არ იყო წარმოდგენილი აუდიტორული დასკვნის გამაბათილებელი რაიმე მტკიცებულება, რაც მხარეთა შეჯიბრებითობის პრინციპზე დაყრდნობით სასამართლოს ავალდებულებდა გაეზიარებინა მოსარჩელის მიერ წარმოდგენილი დასაბუთებული, ურთიერთშეჯერებული და გაუქარწყლებელი მტკიცებულებები.
17. საქალაქო სასამართლომ იმსჯელა იმაზე, რამდენად შეესაბამებოდა საჯარო წესრიგსა და ზნეობრივ ნორმებს ისეთი გარიგება, რომლის ფასი დაახლოებით 5933-ჯერ იყო შემცირებული. სასამართლომ მიუთითა იმ გარემოებაზე, რომ მხარეები წარმოადგენდნენ მეწარმეებს და, შესაბამისად, ორივე მხარე დაინტერესებული იყო სამეწარმეო საქმიანობის შედეგად მაქსიმალური მოგების მიღებით. საქმის გარემოებებით არ დასტურდებოდა მხარეებს შორის ოჯახური,

ნათესაური ურთიერთობა ან რაიმე დაფარული გარიგების არსებობა, რაც ცხადს გახდიდა მათ რეალურ განზრახვას. პირიქით, საქმის მასალებში წარმოდგენილი სხვა ხელშეკრულებებით დგინდებოდა, რომ პირველი მოპასუხისა და მოსარჩელის საწარმოებს ჰქონდათ სრულიად პრაგმატული ურთიერთობები, საბაზრო პირობების შესაბამისად. ამრიგად, არ არსებობდა რაიმე საპატიო, ზნეობის ნორმების შესაბამისი საფუძველი, რაც ცხადს გახდიდა 3 449 754 აშშ დოლარის ღირებულების აქტივის მოპასუხეებზე 1000 ლარად გადაცემას.

18. საქალაქო სასამართლომ აღნიშნა, რომ სარჩელში 2005 წლის 21 ივნისის წილის გასხვისების ხელშეკრულებების ბათილად ცნობის სამართლებრივ საფუძვლად მითითებულია სსკ-ის 85-ე მუხლზე (იძულებით დადებული გარიგებანი). სასამართლომ არ გაიზიარა მოსარჩელის მოსაზრება სამართლებრივ დასაბუთებასთან დაკავშირებით და მიიჩნია, რომ მოდავე მხარეებს შორის არსებული ურთიერთობის დაკვალიფიცირება სსკ-ის 54-ე და 61-ე მუხლების საფუძველზე უნდა განხორციელებულიყო.
19. საქალაქო სასამართლომ იხელმძღვანელა სსკ-ის 54-ე, 61-ე, 8.3, 115-ე მუხლებით, 976.1. მუხლის „ა“ ქვეპუნქტით, 979-ე მუხლის მეორე ნაწილით და 981-ე მუხლის მე-2 ნაწილით და განმარტა, რომ გარიგება დადებული იყო თავისუფალი ბაზრის პრინციპებით მოქმედ საზოგადოებაში მიღებული წესების უგულებელყოფით. მხარეებმა კერძო ავტონომია ვერ შეუსაბამეს დადგენილ ზნეობრივ ნორმებს და საჯარო წესრიგის სტანდარტებს. აღნიშნულ ურთიერთობაში დაუცველი მხარე იყო მოსარჩელე, რომლის რეალურად რამდენიმე მილიონ დოლარად შეფასებული არამატერიალური აქტივი მოპასუხეების საკუთრებაში გადავიდა სიმბოლურ ფასად. სასამართლოს განმარტებით, თუ სიკეთეს (ნივთიერს ან არამატერიალურს) და ამ სიკეთის ნასყიდობის ფასს შორის თვალშისაცემი დისპროპორციაა, მაშინ გარიგება ამორალურია. გამომდინარე აქედან, 2005 წლის 21 ივნისის ხელშეკრულებები უცილოდ ბათილი გარიგებები იყო, რაც პირს უფლებას აძლევდა უსაფუძვლოდ გადაცემულის უკან დაბრუნება მოეთხოვა. საქმეში წარმოდგენილი მასალებით დგინდებოდა, რომ მოსარჩელის მიერ გადაცემული ქონება - შპს „დ-----“-ში კუთვნილი 50%-იანი წილი ნატურით დაბრუნებას არ ექვემდებარებოდა, ვინაიდან

აღარ წარმოადგენდა მოპასუხეთა საკუთრებას და მოსარჩელეს უნდა ანაზღაურებოდა გადაცემული ქონების ღირებულება.

20. საქალაქო სასამართლოს გადაწყვეტილება სააპელაციო წესით გაასაჩივრეს მოპასუხეებმა.
21. თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2017 წლის 6 ივლისის გადაწყვეტილებით მოპასუხეების სააპელაციო საჩივარი დაკმაყოფილდა; თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიის 2014 წლის 23 ივლისის გადაწყვეტილების 1.1., 1.2., 1.3., 1.4 პუნქტებისა და მე-3 ნაწილის შეცვლით მიღებულ იქნა ახალი გადაწყვეტილება; სარჩელი შპს „დ-----“-ის წილის ნასყიდობის ნაწილში არ დაკმაყოფილდა; თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიის 2014 წლის 23 ივლისის გადაწყვეტილების მე-2 ნაწილი დარჩა უცვლელი.
22. სააპელაციო პალატის მსჯელობის საგანს წარმოადგენდა შპს „დ-----“-ში მოსარჩელის 50%-იანი წილის მოპასუხეებზე 1000 ლარად გასხვისების საკითხი.
23. სააპელაციო სასამართლომ დადგენილად მიიჩნია შემდეგი ფაქტობრივი გარემოებები:
 - 23.1. 2004 წლის 14 მაისს ნ---- ე-----სა და მოსარჩელეს შორის შპს „დ-----“-ში ნ---- ე-----ის კუთვნილი 50%-იანი წილის ნასყიდობის ხელშეკრულების თანახმად, მოსარჩელემ ნ---- ე-----ის კუთვნილი 50%-იანი წილი შეისყიდა 1 000 ლარად;
 - 23.2. 2005 წლის 21 ივნისის შპს „დ-----“-ის პარტნიორთა კრებაზე მიღებული გადაწყვეტილებით შპს „დ-----“-ში მოსარჩელის კუთვნილი 50%-იანი წილი მოპასუხეებზე გაიყიდა იმავე ღირებულებით (1 000 ლარი), რა ღირებულებითაც, ერთი წლით ადრე, 2004 წლის 14 მაისს მოსარჩელემ შეიძინა ნ---- ე-----ისაგან;
 - 23.3. 2005 წლის 21 ივნისის შპს „დ-----“-ის დამფუძნებელმა პარტნიორმა მოსარჩელემ და მოპასუხეებმა დადეს ნასყიდობის ხელშეკრულებები, რომლის მიხედვით, მოსარჩელემ მოპასუხეებს 1000 (500+500) ლარის გადახდის სანაცვლოდ კუთვნილი 50%-იანი წილი გადასცა;
 - 23.4. საქმის მასალებში მოპასუხეების მიერ წარმოდგენილი მტკიცებულებების თანახმად, პირველი მოპასუხე არის საფეხბურთო

კლუბ „ზ-----ის“ მფლობელი, რომელმაც 2009 წლის 5 ოქტომბერს ხელშეკრულება გააფორმა მოსარჩელის საკუთრებაში არსებულ შპს „დ-----თან“ კლუბის საწრთვნელი ბაზის საპროექტო და სამშენებლო სამუშაოებთან დაკავშირებით;

- 23.5. მითითებული ხელშეკრულებიდან გამომდინარე ვალდებულების დარღვევის გამო, 2011 წელს საფეხბურთო კლუბმა „ზ-----მა“ შპს „დ-----ის“ მიმართ წამოიწყო დავა სასამართლოში ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნით. აღნიშნულ დავასთან დაკავშირებით მხარეები მორიგდნენ და 2011 წლის 25 ივლისს და 2012 წლის 24 იანვარს გააფორმეს ახალი ხელშეკრულებები. ხელშეკრულებების თანახმად, შპს „დ-----მა“ აიღო გარკვეული სამშენებლო სამუშაოების შესრულების ვალდებულება. წინამდებარე ხელშეკრულებების შეუსრულებლობის გამო, საფეხბურთო კლუბმა „ზ-----მა“ მიმართა სასამართლოს შპს „დ-----ის“ მიმართ.
24. სააპელაციო პალატამ აღნიშნა, რომ პირველი ინსტანციის სასამართლომ სამართლებრივად სწორად შეაფასა მოსარჩელის მითითება იძულების ფაქტობრივი აღწერილობის ნაწილში, ამასთან, მოსარჩელეს სასამართლოს სამართლებრივი შეფასება სადავოდ არ გაუხდია. სააპელაციო სასამართლომ, საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2015 წლის 23 ოქტომბრის №ას-89-83-2015 განჩინებაზე დაყრდნობით, განმარტა, რომ იძულება არა ფაქტის, არამედ - სამართლებრივი შეფასების საკითხია და, ზემოაღნიშნული გარემოებების გათვალისწინებით, მიიჩნია, რომ 2009 წელს მოსარჩელესა და პირველ მოპასუხეს შორის ნების ავტონომიის პირობებში სახელშეკრულებო ურთიერთობის წარმოშობა გამორიცხავდა 2005 წელს შპს „დ-----“-ის წილის გასხვისებისას მოსარჩელის ნების თავისუფალ ფორმირებაში მოპასუხეების აშკარა ჩარევას.
25. სააპელაციო პალატამ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს დიდი პალატის 2017 წლის 2 მარტის №ას-664-635-2016 გადაწყვეტილებაზე დაყრდნობით გაიზიარა მოპასუხეების მითითება მხარეთა შორის გაფორმებული ხელშეკრულების ნასყიდობის ფასის არაადეკვატურობის გამო სსკ-ის 54-ე მუხლის გამოყენების დაუშვებლობის თაობაზე და განმარტა, რომ მოცემულ ნორმას

ავტონომიური ფუნქცია არ გააჩნია, ის დეფინიციურია და კონკრეტულ სამართლებრივ შედეგს არ ითვალისწინებს.

26. სააპელაციო პალატა დაეთანხმა მოპასუხეების მითითებას მოთხოვნის ხანდაზმულობის თაობაზე. სასამართლომ იხელმძღვანელა სსკ-ის 128.1, 129.1. და 130-ე მუხლებით და აღნიშნა, რომ სადავო ხელშეკრულებები შპს „დ-----“-ში მოსარჩელის 50%-იანი წილის გასხვისების შესახებ დადებული იყო 2005 წლის 21 ივნისს, ხოლო სარჩელი მითითებულ ხელშეკრულებებთან დაკავშირებით წარდგენილი იყო 2013 წლის 22 თებერვალს, სსკ-ის 129-ე მუხლის პირველი ნაწილით განსაზღვრული სამწლიანი ვადის დარღვევით.
27. სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილება საკასაციო წესით გაასაჩივრა მოსარჩელემ და მოითხოვა გასაჩივრებული გადაწყვეტილების გაუქმება და ახალი გადაწყვეტილების მიღება.
28. კასატორმა საკასაციო საჩივარში მიუთითა სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილების გაუქმების შემდეგ საფუძვლებზე:
 - 28.1. უსაფუძვლოა სააპელაციო სასამართლოს დასკვნა, რომ მოსარჩელესა და პირველ მოპასუხეს შორის 2009 წელს ნების ავტონომიის პირობებში სახელშეკრულებო ურთიერთობის წარმოშობა გამორიცხავს 2005 წელს შპს „დ-----“-ის წილის გასხვისებისას მოსარჩელის ნების თავისუფალ ფორმირებაში მოპასუხეების აშკარა ჩარევას, რადგან მოსარჩელეს საქმის განხილვის არცერთ ეტაპზე არ განუცხადებია, რომ შპს „დ-----“-ის წილების გადაფორმების შემდეგ, მას არანაირი კონტაქტი არ ჰქონია მოწინააღმდეგე მხარესთან. მოსარჩელე უთითებდა, რომ 2007 წლის 29 ივნისს მოპასუხეებმა მას იძულების წესით გაასხვისებინეს შპს „ბ-----ში“ 37,62%-იანი წილი შპს „ს-----ზე“. მხარეებს შორის დაძაბულ ურთიერთობას ადასტურებს ის გარემოებაც, რომ 2009 წლის ხელშეკრულებიდან გამომდინარე, სწორედ ერთ-ერთმა მოპასუხემ წამოიწყო სასამართლო დავა, ასევე ემუქრებოდა, რომ პრობლემები შეექმნებოდა საგამოძიებო ორგანოებთან, რისი დამადასტურებელი მტკიცებულებაც წარუდგინა პირველი ინსტანციის სასამართლოს. სააპელაციო სასამართლოს ზემოაღნიშნული მსჯელობის გაზიარების შემთხვევაში, საინტერესოა, რატომ არის სარჩელი დაუსაბუთებელი მეორე

მოპასუხის მიმართ, რომელიც არ ყოფილა 2009 წლის ხელშეკრულების მხარე;

- 28.2. სააპელაციო სასამართლოს დასკვნა, რომ სსკ-ის 54-ე მუხლის გამოყენება დაუშვებელია მხარეთა შორის გაფორმებული ხელშეკრულების ნასყიდობის ფასის არაადეკვატურობის გამო, უკანონოა და ეწინააღმდეგება საქართველოს უზენაესი სასამართლოს პრაქტიკას (საქმე №ას-501-475-2015). დასახელებული განჩინებით საკასაციო სასამართლომ გააუქმა ქვემდგომი სასამართლოს განჩინება და დაავალა მას სწორედ სსკ-ის 54-ე მუხლთან შესაბამისობის გათვალისწინებით შეეფასებინა ფიზიკურ პირსა და სახელმწიფო ორგანოს შორის დადებული ჩუქების ხელშეკრულება ანუ საკასაციო სასამართლომ სრულიად ავტონომიური ფუნქცია მიანიჭა დასახელებულ ნორმას და დასაშვებად მიიჩნია მის საფუძველზე გარიგების ნამდვილობის შემოწმება;
- 28.3. ასევე დაუსაბუთებელია სააპელაციო სასამართლოს დასკვნა სარჩელის ხანდაზმულობის თაობაზე, ვინაიდან სსკ-ის 54-ე მუხლი არ ადგენს ხანდაზმულობის სპეციალურ ვადას და, შესაბამისად, გამოყენებული უნდა იყოს ხანდაზმულობის საერთო 10-წლიანი ვადა;
- 28.4. სააპელაციო სასამართლომ გვერდი აუარა მოსარჩელის არგუმენტებს, კერძოდ, შემდეგ ფაქტობრივ გარემოებებს: კასატორი ფლობდა 50%-იან წილს შპს „დ-----“-ში და 37,62%-იან წილს შპს „ბ-----ში“. აღნიშნული ფირმები წარმოადგენდნენ წიდის მესაკუთრე და მომპოვებელ კომპანიებს და ეწეოდნენ ეკონომიკურად მომგებიან საქმიანობას. მოპასუხეები იყვნენ სს „ზ-----ის“ მსხვილი აქციონერები და სამეთვალყურეო საბჭოს წევრები. აღნიშნული ქარხანა წარმოადგენდა შპს „დ-----“-ის მიერ მოპოვებული წიდის ერთადერთ მომხმარებელს საქართველოში და ეკონომიკური თვალსაზრისით დაკავშირებული იყო იმ საზოგადოებებთან, რომელთა წილის მესაკუთრეც კასატორი იყო. მათ წილი შეიძინეს სიმბოლურ ფასად - 1000 ლარად, ხოლო მოგვიანებით აღნიშნული წილი 3 730 000 აშშ დოლარად გაასხვისეს. საქმეში წარმოდგენილი მტკიცებულებებით დგინდება, რომ 1 წლის მანძილზე, რა პერიოდშიც კასატორი შპს „დ-----“-ის პარტნიორი

იყო, დივიდენდის სახით მან მიიღო 200 000 ლარი. შესაბამისად, ლოგიკური არ არის ასეთი საზოგადოების წილის გაყიდვა 1000 ლარად;

- 28.5. სასამართლომ სამართლებრივი შეფასება არ მისცა მხარეებს შორის არსებულ ურთიერთობას. თუ სსკ-ის 54-ე მუხლის ნორმას ავტონომიური ფუნქცია არ გააჩნია, მაშინ რა ურთიერთობა არსებობდა მხარეებს შორის, რომელი ნორმა აწესრიგებს სადავო სამართალურთიერთობას. სასამართლომ, ასევე, ფორმალური მსჯელობის გარეშე გააუქმა პირველი ინსტანციის სასამართლოს გადაწყვეტილება მიყენებული ზიანის (მიუღებელი შემოსავლის) ნაწილში.
29. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2017 წლის 23 ოქტომბრის განჩინებით მოსარჩელის საკასაციო საჩივარი წარმოებაში იქნა მიღებული საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 391-ე მუხლის მიხედვით, დასაშვებობის შესამოწმებლად.
30. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2018 წლის 12 იანვრის განჩინებით მოსარჩელის საკასაციო საჩივარი ცნობილ იქნა დასაშვებად სსსკ-ის 391-ე მუხლის მე-5 ნაწილის „ა“ ქვეპუნქტის საფუძველზე.

ს ა მ ო ტ ი ვ ა ც ი ო ნ ა წ ი ლ ი

31. საკასაციო სასამართლომ შეისწავლა საკასაციო საჩივრის საფუძვლიანობა, საქმის მასალები, შეამოწმა გასაჩივრებული გადაწყვეტილების სამართლებრივი დასაბუთება და მიიჩნევს, რომ საკასაციო საჩივარი არ უნდა დაკმაყოფილდეს.
32. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 410-ე მუხლის თანახმად, საკასაციო სასამართლო არ დააკმაყოფილებს საკასაციო საჩივარს, თუ: ა) კანონის მითითებულ დარღვევას არა აქვს ადგილი; ბ) სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილებას საფუძვლად არ უდევს კანონის დარღვევა; გ) სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილება არსებითად სწორია, მიუხედავად იმისა, რომ გადაწყვეტილების სამოტივაციო ნაწილი არ შეიცავს შესაბამის დასაბუთებას.

33. საკასაციო სასამართლო გადაწყვეტილებას ამოწმებს საკასაციო საჩივრის ფარგლებში [სსსკ-ის 404-ე მუხლის პირველი ნაწილი]. საკასაციო სასამართლო იმსჯელებს მხარის მხოლოდ იმ ახსნა-განმარტებაზე, რომელიც ასახულია სასამართლო გადაწყვეტილებებში და სხდომის ოქმებში. გარდა ამისა, შეიძლება მხედველობაში იქნეს მიღებული ამ კოდექსის 396-ე მუხლის პირველი ნაწილის „ვ“ ქვეპუნქტში მითითებული ფაქტები [სსსკ-ის 407-ე მუხლის პირველი ნაწილი]. სააპელაციო სასამართლოს მიერ დამტკიცებულად ცნობილი ფაქტობრივი გარემოებები სავალდებულოა საკასაციო სასამართლოსათვის, თუ წამოყენებული არ არის დასაშვები და დასაბუთებული პრეტენზია (შედავება) [სსსკ-ის 407-ე მუხლის მეორე ნაწილი].
34. საკასაციო სასამართლოს შემოწმების საგანია შპს „დ-----ში“ მოსარჩელის 50%-იანი წილის მოპასუხეებზე 1000 ლარად გასხვისების შედეგად მიყენებული ზიანისა და მიუღებელი შემოსავლის ანაზღაურებაზე უარის თქმის კანონიერება.
35. კასატორის ძირითადი პრეტენზია ემყარება სააპელაციო სასამართლოს მიერ სამართლის ნორმების დარღვევას. სახელდობრ, საკასაციო საჩივრის ავტორი სადავოდ ხდის დავის გადაწყვეტისას სსკ-ის 54-ე მუხლის გამოყენებაზე უარს [სსსკ-ის 393.1 მუხლი: საკასაციო საჩივარი შეიძლება ეფუძნებოდეს მხოლოდ იმას, რომ გადაწყვეტილება კანონის დარღვევითაა გამოტანილი. 393.2 მუხლის „ა“ ქვეპუნქტი: სამართლის ნორმები დარღვეულად ითვლება, თუ სასამართლომ არ გამოიყენა კანონი, რომელიც უნდა გამოეყენებინა] და თავისი პოზიციის გასამყარებლად უთითებს საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2016 წლის 31 მარტის №ას-501-475-2015 განჩინებაზე.
36. საკასაციო სასამართლო, უპირველეს ყოვლისა, განმარტავს, რომ კასატორის მიერ მოხმობილი საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2016 წლის 31 მარტის №ას-501-475-2015 განჩინება, რომლითაც საკასაციო პალატამ საქმე ხელახლა განსახილველად დაუბრუნა სააპელაციო სასამართლოს, არ არის მიღებული განსახილველ დავაში დადგენილი ფაქტების ანალოგიურ გარემოებებზე დაყრდნობით და, შესაბამისად, მასზე მითითება, როგორც მსგავს სამართლებრივ დავაზე, არასწორია. დასახელებულ საქმეში სადავო იყო ფიზიკური პირის მიერ მის საკუთრებაში

არსებული უძრავი ქონების თვითმმართველ ქალაქ ქუთაისის საკრებულოსთვის უსასყიდლოდ გადაცემის ნამდვილობა. დადგენილი იყო, რომ საკუთრების გადაცემისას ფიზიკურ პირს სახელმწიფოს წინაშე არანაირი შეუსრულებელი ვალდებულება არ გააჩნდა. აღნიშნულ გარემოებათა ერთობლიობაში შეფასების შედეგად საკასაციო პალატამ მიიჩნია, რომ სააპელაციო სასამართლოს მიერ პასუხგაუცემელი იყო კითხვები: სახელმწიფოსა და კერძო პირს შორის გაფორმებული ქონების საკუთრებაში უსასყიდლოდ გადაცემის შესახებ ხელშეკრულება სამოქალაქო კოდექსის 54-ე მუხლის შესაბამისად, ეწინააღმდეგებოდა თუ არა მორალურ იმპერატივებსა და სუსტი მხარის ინტერესებს იმ პირობებში, როდესაც თავად სუსტი მხარე (ფიზიკური პირი) ხდიდა სადავოდ ხელშეკრულებას საკუთარი ნების ნამდვილობის გამო; სადავო ხელშეკრულების დადებისას სახელმწიფოს მხრიდან დაცული იყო თუ არა ნდობისა და კეთილსინდისიერების პრინციპები, რომელთა ხარისხი ყველა სამართალურთიერთობაში, სადაც სახელმწიფო მონაწილეობს, განსაკუთრებით მაღალი უნდა ყოფილიყო. სააპელაციო სასამართლოს არ ჰქონდა შეფასებული ასევე მტკიცების სტანდარტი, რომელიც მოცემულ შემთხვევაში სახელმწიფოს აკისრებდა ვალდებულებას ემტკიცებინა მასსა და ფიზიკურ პირს შორის დადებული უსასყიდლო გარიგების მოტივი და მორალურ პრინციპებთან და საჯარო წესრიგთან მისი შესაბამისობა.

37. განსახილველ დავაში, ზემოაღნიშნული საქმისგან განსხვავებით, ერთმანეთს არ უპირისპირდება ძლიერი და სუსტი მხარე, სახელმწიფო და ფიზიკური პირი, არამედ ერთი ფიზიკური პირი თანაბარ საწყისებზე სადავოდ ხდის სხვა ფიზიკურ და იურიდიულ პირებთან დადებული ხელშეკრულებების ნამდვილობას ნასყიდობის ფასის არაადეკვატურობის გამო, რა დროსაც სსკ-ის 54-ე მუხლის გამოყენება დაუშვებელია.
38. საკასაციო სასამართლო მიუთითებს საქართველოს უზენაესი სასამართლოს დიდი პალატის მიერ 2017 წლის 2 მარტს განხილულ საქმეზე №ას-664-635-2016, რომელშიც დავის მხარეებს წარმოადგენდნენ ასევე კერძო სამართლის სუბიექტები. დასახელებულ საქმეზე მიღებულ გადაწყვეტილებაში დიდმა პალატამ განმარტა

შემდეგი: „დიდი პალატა იზიარებს კასატორთა პრეტენზიებს სსკ-ის 54-ე მუხლის, როგორც მოთხოვნის დამფუძნებელი ნორმის გამოყენების დაუშვებლობაზე. ამ ნორმას ავტონომიური ფუნქცია არ გააჩნია, ის დეფინიციურია და კონკრეტულ სამართლებრივ შედეგს არ ითვალისწინებს. გასაჩივრებული განჩინებით, სასამართლომ ზნეობის საწინააღმდეგოდ, გასაკიცხ ქმედებად მიიჩნია მხარეთა შორის გაფორმებული ხელშეკრულებები ნასყიდობის ფასის არაადეკვატურობის გამო. მარტოოდენ გარიგების ამორალურობის ზოგადი ნორმის გამოყენებას, დიდი პალატა არასაკმარისად მიიჩნევს და, აქედან გამომდინარე, ამ ნორმის სააპელაციო სასამართლოსეული ინტერპრეტაცია არადამაჯერებელია, რადგანაც ეწინააღმდეგება სამოქალაქო ბრუნვის პრინციპებს. სააპელაციო სასამართლოს შეფასება, რომ სსკ-ის 54-ე მუხლი, ამორალურ გარიგებებთან მიმართებით, შეიცავს მხოლოდ იმ დათქმას, რომ იგი არის გარიგება, რომელიც არღვევს ზნეობის ნორმებს და გავლენის ბოროტად გამოყენების შედეგად ან იძულებით დადებული გარიგებებისაგან (სსკ-ის 55-ე და 85-ე მუხლებისაგან) განსხვავებით, მისი ამორალურად მიჩნევისათვის აუცილებელი არ არის იმ გარემოებათა დადგენა-დადასტურება, რამაც განაპირობა მისი დადება, იმთავითვე მცდარია. ასეთი განმარტება ეწინააღმდეგება ხელშეკრულების დადებისა და მისი შინაარსის განსაზღვრის თავისუფლების პრინციპს (სსკ-ის 319.1-ე მუხლი „კერძო სამართლის სუბიექტებს შეუძლიათ კანონის ფარგლებში თავისუფლად დადონ ხელშეკრულებები და განსაზღვრონ ამ ხელშეკრულებათა შინაარსი. მათ შეუძლიათ დადონ ისეთი ხელშეკრულებებიც, რომლებიც კანონით გათვალისწინებული არ არის, მაგრამ არ ეწინააღმდეგება მას. თუ საზოგადოების ან პიროვნების არსებითი ინტერესების დაცვისათვის ხელშეკრულების ნამდვილობა დამოკიდებულია სახელმწიფოს ნებართვაზე, მაშინ ეს უნდა მოწესრიგდეს ცალკე კანონით“). სამოქალაქო კანონები საქართველოს ტერიტორიაზე უზრუნველყოფენ სამოქალაქო ბრუნვის თავისუფლებას, თუ ამ თავისუფლების განხორციელება არ ხელყოფს მესამე პირთა უფლებებს (სსკ-ის მე-9 მუხლი). ამ წესიდან არსებული გამონაკლისი, ამ თავისუფლების შეზღუდვა დასაშვებია მხოლოდ კანონის იმპერატიული დანაწესიდან გამომდინარე. სააპელაციო სასამართლოს იმ დასკვნის გაზიარება, რომ „საკმარისია, არსებობდეს დისპროპორცია ხელშეკრულების მხარეების მიერ ნაკისრ ვალდებულებათა შორის“, რათა გარიგება ამორალურად

იქნეს მიჩნეული, ხელს შეუშლის სამოქალაქო ბრუნვის ნორმალურ განვითარებასა და სტაბილურობას, რადგანაც ხელშეკრულების არაკეთილსინდისიერ მხარეს, სათანადო წინაპირობების არარსებობის პირობებშიც კი, შეეძლება უარი თქვას ხელშეკრულებაზე" **(იხ. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს დიდი პალატის გადაწყვეტილება №ას-664-635-2016; 02.03.2017წ. §208).**

39. ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, კასატორის პრეტენზია სააპელაციო სასამართლოს მიერ სსკ-ის 54-ე მუხლის გამოყენებაზე უარის თქმის უკანონობასთან დაკავშირებით, უსაფუძვლოა.
40. საკასაციო სასამართლომ არაერთ საქმეში განმარტა, რომ სასამართლოს უპირველესი ამოცანაა, დაადგინოს, თუ რას ითხოვს მოსარჩელე მოპასუხისაგან და რის საფუძველზე, ანუ რომელ ფაქტობრივ გარემოებებზე ამყარებს თავის მოთხოვნას. სასამართლომ მხარის მიერ მითითებული მოთხოვნის ფარგლებში უნდა მოძებნოს ის სამართლებრივი ნორმა (ნორმები), რომელიც იმ შედეგს ითვალისწინებს, რისი მიღწევაც მხარეს სურს. ამასთან, მოთხოვნის სამართლებრივ საფუძვლად განხილული ნორმა (ან ნორმები) შეიცავს იმ აღწერილობას (ფაქტობრივ შემადგენლობას), რომლის შემოწმებაც სასამართლოს პრეროგატივაა და რომელიც უნდა განხორციელდეს ლოგიკური მეთოდების გამოყენების გზით, ანუ სასამართლომ უნდა დაადგინოს, ნორმაში მოყვანილი აბსტრაქტული აღწერილობა რამდენად შეესაბამება კონკრეტულ ცხოვრებისეულ სიტუაციას და გამოიტანოს შესაბამისი დასკვნები. ის მხარე, რომელსაც აქვს მოთხოვნა მეორე მხარისადმი, სულ მცირე, უნდა უთითებდეს იმ ფაქტობრივ შემადგენლობაზე, რომელსაც სამართლის ნორმა გვთავაზობს. აქედან გამომდინარე, შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ მოთხოვნის სამართლებრივი საფუძვლის რომელიმე ფაქტობრივი წანამძღვრის (სამართლებრივი წინაპირობის) არარსებობა გამორიცხავს მხარისათვის სასურველი სამართლებრივი შედეგის დადგომას **(იხ. სუსგ. №ას-1529-1443-2012, 09.12.2013წ.).**
41. მოსარჩელის მოთხოვნა შპს „დ-----“-ში მოსარჩელის 50%-იანი წილის მოპასუხეებზე 1000 ლარად გასხვისების შედეგად მიყენებული ზიანისა (წილის რეალური ღირებულების) და მიუღებელი შემოსავლის ანაზღაურების თაობაზე შესაძლოა გამომდინარეობდეს

როგორც კონდიქციური (უსაფუძვლო გამდიდრების), ისე დელიქტური სამართლის ნორმებიდან.

42. კონდიქციური სამართლის ნორმების საფუძველზე წილის რეალური ღირებულების ანაზღაურების მოთხოვნა წარმოიშობა მხარეთა შორის დადებული ხელშეკრულებების ბათილობის შემთხვევაში (სსკ-ის 976-ე მუხლის პირველი ნაწილის „ა“ ქვეპუნქტი [პირს, რომელმაც სხვას ვალდებულების შესასრულებლად რაიმე გადასცა, შეუძლია მოსთხოვოს ვითომ-კრედიტორს (მიმღებს) მისი უკან დაბრუნება, თუ: ა) ვალდებულება გარიგების ბათილობის ან სხვა საფუძვლის გამო არ არსებობს, არ წარმოიშობა ან შეწყდა შემდგომში] და 979.2 მუხლი [თუ უკან დაბრუნება შეუძლებელია გადაცემული საგნის მდგომარეობის გამო ან, თუ მიმღებს რაიმე მიზეზით არ შეუძლია საგნის უკან დაბრუნება, მაშინ მან უნდა აანაზღაუროს მისი საერთო ღირებულება. ღირებულება განისაზღვრება ანაზღაურების მოთხოვნის უფლების წარმოშობის დროის მიხედვით]).
43. მოსარჩელე სარჩელში მოპასუხეებთან დადებული ხელშეკრულებების ბათილობის საფუძველად უთითებდა სსკ-ის 55-ე და 85-ე მუხლებზე. პირველ შემთხვევაში მხარე დავობს, რომ სახეზეა უცილოდ ბათილი გარიგება, რომელიც დადებისთანავე ბათილია და მონაწილეთა მიერ დასახულ სამართლებრივ შედეგებს არ წარმოშობს, ხოლო მეორე შემთხვევაში მოსარჩელე მიიჩნევს, რომ იძულების გამო სახეზეა საცილო გარიგება, რომლის ბათილობა დამოკიდებულია შეცილების უფლების განხორციელებაზე. ზემოაღნიშნული ორი დამოუკიდებელი საფუძვლით სადავო ხელშეკრულებების ნამდვილობის შემოწმებისას სასამართლო იკვლევს განსხვავებული ფაქტების არსებობას.
44. საკასაციო პალატა მიუთითებს საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-6 მუხლზე, რომლის თანახმად, კანონებსა და კანონქვემდებარე ნორმატიულ აქტებს არა აქვთ უკუქცევითი ძალა, გარდა იმ შემთხვევებისა, როცა ეს პირდაპირ არის კანონით გათვალისწინებული. არ შეიძლება კანონს მიეცეს უკუქცევითი ძალა, თუ იგი ზიანის მომტანია ან აუარესებს პირის მდგომარეობას. განსახილველ შემთხვევაში, ვინაიდან მოცემული დავა ეხება 2005 წლის 21 ივნისს გარიგებების დადების მიზნით, მხარეთა შორის გამოვლენილი ნების ნამდვილობას და არა გარიგებების დადების შემდგომ განვითარებულ ურთიერთობებს (როგორიცაა, მაგალითად, ვალდებულების შესრულება და ა.შ), 2005 წლის 21 ივნისის ხელშეკრულებების ნამდვილობის საკითხი უნდა გადაწყდეს

სამოქალაქო კოდექსის იმ დროს მოქმედი ნორმების საფუძველზე, როდესაც დაიდო სადავო გარიგება **(აღნიშნულ საკითხზე იხ. ასევე სუსგ №ას-880-838-2013, 2014 წლის 9 ივნისი)**.

45. სადავო ხელშეკრულებების გაფორმების დროს მოქმედი სსკ-ის 55-ე მუხლი [გარიგება შეიძლება ბათილად ჩაითვალოს, თუ გარიგებით განსაზღვრულ შესრულებასა და ამ შესრულებისათვის გათვალისწინებულ ანაზღაურებას შორის აშკარა შეუსაბამობაა და გარიგება დაიდო მხოლოდ იმის წყალობით, რომ ხელშეკრულების ერთ-ერთმა მხარემ ბოროტად გამოიყენა თავისი საბაზრო ძალაუფლება ან ისარგებლა ხელშეკრულების მეორე მხარის მძიმე მდგომარეობით ან გამოუცდელობით (გულუბრყვილობით)], რომელიც 2012 წლის 8 მაისს განხორციელებულ საკანონმდებლო ცვლილებამდე რედაქციით სახელდებული იყო შემდეგნაირად: „გარიგების ბათილობა ძალაუფლების ბოროტად გამოყენების გამო“, გარიგების ბათილად მისაჩნევად კონკრეტულ წინაპირობებზე მიუთითებდა და ორი პირობის კუმულაციურად არსებობის აუცილებლობას ადგენდა. დასახელებული ნორმის ანალიზი ცხადყოფს, რომ აკრძალული არ არის შესრულებასა და საპირისპირო შესრულებას შორის აშკარა არაპროპორციულობა და გარიგების ბათილობისათვის აღნიშნული საფუძვლის ობიექტურად არსებობა საკმარის საფუძველს არ წარმოადგენს. გარიგების ბათილად მისაჩნევად, ამასთან ერთად, აუცილებელია, რომ მეორე წინაპირობაც ვლინდებოდეს, კერძოდ, გარიგება დადებული უნდა იყოს მხოლოდ იმის წყალობით, რომ ხელშეკრულების ერთ-ერთმა მხარემ ბოროტად გამოიყენა თავისი საბაზრო ძალაუფლება ან ისარგებლა კონტრაჰენტის მძიმე მდგომარეობით ან გამოუცდელობით (გულუბრყვილობით) **(იხ. სუსგ №ას-880-838-2013, 09.06.2014 წელი, სუსგ №ას-1718-1701-2011, 23.02.2012 წელი)**.
46. საქალაქო სასამართლომ დაადგინა, რომ 2004-2005 წლებში შპს „დ-----“-ში მოსარჩელის 50%-იანი წილის ღირებულება 3 449 754 აშშ დოლარს შეადგენდა. დადგენილია ისიც, რომ მოსარჩელემ შპს „დ-----“-ში თავისი 25%-იანი წილი პირველ მოპასუხეს მიყიდა 500 ლარად, ხოლო დარჩენილი 25%-იანი წილი - მეორე მოპასუხეს ასევე 500 ლარად. აღნიშნულის საწინააღმდეგო ფაქტობრივი გარემოება სააპელაციო სასამართლოს არ დაუდგენია. შესაბამისად, უდავოა, რომ სახეზეა შესრულებასა და საპირისპირო შესრულებას შორის აშკარა არაპროპორციულობა. გამომდინარე აქედან, საკასაციო პალატამ უნდა

შეაფასოს არსებობდა თუ არა სადავო ხელშეკრულებების დადებისას იმ დროს მოქმედი სსკ-ის 55-ე მუხლით განსაზღვრული ხელშეკრულების ბათილობის წინაპირობები.

47. სარჩელში აღწერილი ფაქტობრივი შემადგენლობიდან გამომდინარე, მოსარჩელე მიუთითებს მხოლოდ მოპასუხეთა მიერ თავიანთი საბაზრო ძალაუფლების ბოროტად გამოყენებაზე: შპს „დ-----“ ფლობდა ზ-----ის საკოლმეურნეო ბაზრის და მის მიმდებარე ტერიტორიაზე წიაღით სარგებლობის ლიცენზიას. შპს „დ-----“-ის ძირითადი საქმიანობის საგანს წარმოადგენდა სილიკომანგანუმის ნარჩენების (წიდის) მოპოვება-რეალიზაცია, რომლითაც მარაგდებოდა სს „ზ-----“. მოპასუხეები წარმოადგენდნენ სს „ზ-----ის“ მსხვილ აქციონერებს და სამეთვალყურეო საბჭოს წევრებს (იხ. სარჩელი, ტ. 2. ს. ფ. 3). აღნიშნული ქარხანა, თავის მხრივ, საქართველოში შპს „დ-----“-ის მიერ მოპოვებული წიდის ერთადერთ მომხმარებელს წარმოადგენდა და ეკონომიკური თვალსაზრისით დაკავშირებული იყო იმ საზოგადოებებთან, რომელთა წილის მესაკუთრეც მოსარჩელე იყო (იხ. სარჩელი, ტ. 2. ს. ფ. 5). მოსარჩელის მითითებით, მოპასუხეები დაემუქრნენ, რომ, თუ მოსარჩელე არ დათანხმდებოდა სადავო გარიგებებს, ზ----- არ შეიძენდა შპს „დ-----“-გან პროდუქციას და გააკოტრებდნენ კომპანიას (იხ. სარჩელი, ტ. 2. ს. ფ. 3).
48. საკასაციო პალატა განმარტავს, რომ სამოქალაქო სამართალწარმოებაში დამკვიდრებული შეჯიბრებითობის პრინციპი, პირველ რიგში, გულისხმობს მხარეთა მიერ ფაქტების მითითების სრულ ავტონომიას, რაც შეეხება მათ დამტკიცებას, ეს ის ეტაპია, როდესაც მხარემ მიუთითა სასარჩელო მოთხოვნის საფუძვლად არსებული მატერიალურ-სამართლებრივი ნორმის ყველა ელემენტის შესახებ და საქმე მტკიცების საგანში შემავალი ფაქტების არსებობა-არარსებობის დადგენას ეხება, რასთანაც ორგანულადაა დაკავშირებული მხარეთა შორის მტკიცების ტვირთის ობიექტური და სამართლიანი განაწილების ურთულესი ამოცანის გადაწყვეტა (იხ. **სუსგ №ას-880-838-2013, 2014 წლის 9 ივნისი**).
49. სსსკ-ის 102-ე მუხლის პირველი და მე-2 ნაწილების თანახმად,

თითოეულმა მხარემ უნდა დაამტკიცოს გარემოებანი, რომლებზედაც იგი ამყარებს თავის მოთხოვნებსა და შესაგებელს. ამ გარემოებათა დამტკიცება შეიძლება თვით მხარეთა (მესამე პირთა) ახსნა-განმარტებით, მოწმეთა ჩვენებით, ფაქტების კონსტატაციის მასალებით, წერილობითი თუ ნივთიერი მტკიცებულებებითა და ექსპერტთა დასკვნებით.

50. განსახილველ შემთხვევაში მოსარჩელემ სათანადო მტკიცებულებებზე დაყრდნობით უნდა დაადასტუროს ის ფაქტი, რომ მოპასუხეებს მოსარჩელესთან გარიგებების დადებისას ჰქონდათ საბაზრო ძალაუფლება, რაც სასამართლოს შეუქმნის დასაბუთებული ვარაუდის საფუძველს, რომ სადავო ხელშეკრულებები დაიდო მოპასუხეთა მიერ თავიანთი საბაზრო ძალაუფლების ბოროტად გამოყენების წყალობით და ჩვეულებრივ შემთხვევაში არ დაიდებოდა.
51. საკასაციო სასამართლო აღნიშნავს, რომ საქმის მასალებით არ დასტურდება მოსარჩელის მიერ მითითებული გარემოება, რომლის მიხედვით, სს „ზ-----“ საქართველოში შპს „დ-----“-ის მიერ მოპოვებული წიდის ერთადერთ მომხმარებელს წარმოადგენდა. ამასთან, აღნიშნული ფაქტის დადგენილად მიჩნევის პირობებშიც კი, საქმის მასალებით არც ის გარემოება დასტურდება, რომ შპს „დ-----“-ს არ შეეძლო მის მიერ მოპოვებული წიდის საქართველოს ფარგლებს გარეთ გატანა და ამ გზით მოგების მიღება. პირიქით, საქმის მასალებში წარმოდგენილი შპს „დ-----“-ის სახელმწიფო ბიუჯეტთან და სოციალურ ფონდებთან ანგარიშსწორების მდგომარეობის შემოწმების 2005 წლის 15 ივლისის აქტის თანახმად, შპს „დ-----“-ის შემოსავლების წყაროა სილიკომანგანუმის ნარჩენების მოპოვება, შეძენა და რეალიზაცია, როგორც საქართველოს ტერიტორიაზე, ისე მის ფარგლებს გარეთ. 2004 წლის 15 მარტს გაფორმებულია საგარეო ვაჭრობის ხელშეკრულება №4 შპს „ა-----“-თან, რომელსაც უნდა მიაწოდოს ფეროშენადნობის წარმოების ნარჩენებიდან მიღებული სილიკომანგანუმი 300 ტონის რაოდენობით, თითოეული ტონის ღირებულებაა 250 აშშ დოლარი; 2004 წლის 11 აგვისტოს გაფორმებულია ხელშეკრულება №12/8 რუსეთის ქ. ვოლგოგრადის ფირმა შპს „ს-----“-თან, რომლის თანახმადაც შპს „დ-----“-მა უნდა მიაწოდოს სილიკომანგანუმის

ნარჩენი 36-40%-ის შემცვლელით 4000 ტონა, ხოლო 52-55%-ის შემცვლელით 1000 ტონა. პირველში მყიდველი გადაიხდის ერთ ტონაზე - 100 აშშ დოლარს, ხოლო მეორეში - 275 აშშ დოლარს; 2004 წლის 20 აგვისტოს გაფორმებულია ხელშეკრულება №20/5 თურქულ ფირმა შპს „ა----- დიშ თიჯ თურ“-თან, რომლის მიხედვითაც საზოგადოებამ უნდა მიაწოდოს სილიკომანგანუმის წარმოების ქერქული ნარჩენი 600 ტონა, ერთი ტონის ღირებულებაა 300 აშშ დოლარი; 2004 წლის 20 ოქტომბერს გაფორმებულია ხელშეკრულება №12/09 თურქეთის ფირმა შპს „ი-----“-თან ქ. სამსუნში, რომლის მიხედვითაც საზოგადოებამ უნდა მიაწოდოს 500 ტონა სილიკომანგანუმის წარმოების ქერქული ნარჩენები, ტონის ღირებულება შეადგენს 280 აშშ დოლარს (იხ. ტ. 2. ს.ფ. 285). ამდენად, მოსარჩელე ვერ ადასტურებს, რომ სს „ზ-----ის“ მიერ წიდის შესყიდვის შეწყვეტის შემთხვევაში შპს „დ-----“-ს წიდის რეალიზაციის პრობლემა შეექმნებოდა და გადახდისუუნარო გახდებოდა. ამასთან, გაურკვეველია მოსარჩელის მიერ სადავო გარიგებების დადების ინტერესი, რადგან შპს „დ-----“-ის გაკოტრებისა და მოსარჩელის მიერ საკუთარი წილის 1000 ლარად გასხვისების შემთხვევებში მოსარჩელე, ეკონომიკური თვალსაზრისით, ფაქტობრივად ერთსა და იმავე მდგომარეობაში აღმოჩნდებოდა. მოსარჩელის მითითება, რომ მოპასუხეებმა მას სამომავლოდ წილის რეალური ღირებულების ანაზღაურებაც შეთავაზეს და აღნიშნულის გამო დათანხმდა წილის გასხვისებას, საქმის მასალებით არ დასტურდება. სადავო ხელშეკრულებებში ასეთი პირობა მხარეთა შორის არ შეთანხმებულია (იხ. ტ. 2. ს. ფ. 50-55).

52. ამდენად, მოსარჩელემ სსსკ-ის მე-4 და 102-ე მუხლების შესაბამისად ვერ შეძლო თავისი წილი მტკიცების ტვირთის რეალიზება და სასამართლოსთვის ისეთი მტკიცებულებების წარდგენა, რომლებითაც დადასტურდებოდა ის გარემოება, რომ მოპასუხეებს ჰქონდათ საბაზრო ძალაუფლება, რაც შექმნიდა დასაბუთებული ვარაუდის საფუძველს, რომ სადავო ხელშეკრულებები დაიდო მოპასუხეთა მიერ თავიანთი საბაზრო ძალაუფლების ბოროტად გამოყენების წყალობით.
53. გარდა სსკ-ის 55-ე მუხლისა, მოსარჩელე სარჩელში სადავო გარიგებების ბათილობის საფუძველად უთითებს სსკ-ის 85-ე მუხლზე

გარიგების დადების მიზნით იმ პირის იძულება (ძალადობა ან მუქარა), რომელმაც დადო გარიგება, ანიჭებს ამ პირს გარიგების ბათილობის მოთხოვნის უფლებას მაშინაც, როცა იძულება მომდინარეობს მესამე პირისაგან] და აღნიშნავს, რომ მოპასუხეებმა სამართალდამცავ ორგანოებთან და პირადი უსაფრთხოების კუთხით პრობლემების შექმნისა და ასევე თავისუფლების აღკვეთის მუქარით გაასხვისებინეს წილი სიმბოლურ ფასად.

54. საკასაციო პალატა, უპირველეს ყოვლისა, აღნიშნავს, რომ პირველი ინსტანციის სასამართლომ არ გაიზიარა მოსარჩელის მითითება სსკ-ის 85-ე მუხლზე, როგორც სადავო ხელშეკრულებების ბათილად ცნობის სამართლებრივ საფუძველზე (იხ. ტ. 2. ს. ფ. 461). აღნიშნული შეფასება მოსარჩელეს სააპელაციო შესაგებლით სადავოდ არ გაუხდია. მოსარჩელე მხოლოდ საკასაციო სამართალწარმოების ეტაპზე, საკასაციო საჩივრით ხდის სადავოდ სააპელაციო პალატის შეფასებას, რომლის თანახმად, 2005 წელს შპს „დ-----“-ის წილის გასხვისებისას მოსარჩელის ნების თავისუფალ ფორმირებაში ადგილი არ ჰქონდა მოპასუხეების აშკარა ჩარევას.
55. გარდა ზემოაღნიშნულისა, საკასაციო პალატა ყურადღებას მიაქცევს მოსარჩელის მიერ კანონით დადგენილ ვადაში შეცილების განხორციელების საკითხს, რადგან საცილო გარიგებებში შეცილება იწვევს გარიგების გაბათილებას, მაგრამ დაინტერესებულ პირს შეუძლია, არ გამოიყენოს შეცილების უფლება და ამით გარიგება ძალაში დატოვოს (**იხ. სუსგ №ას-245-580-05, 2005 წლის 23 დეკემბერი**). იურიდიულ დოქტრინაში გამოთქმული მოსაზრებების თანახმად: „შეცილების უფლება არა მხოლოდ გარიგების გაუქმების უფლებაა, არამედ მისთვის ნამდვილობის მინიჭების უფლებაც. ამდენად, შეცილების უფლება მეტად ძლიერი საშუალებაა სამართლებრივ ურთიერთობაზე ზემოქმედებისათვის. ამიტომ ის არ შეიძლება იყოს შეუზღუდავი. წინააღმდეგ შემთხვევაში სამართლებრივი ურთიერთობების არასტაბილურობის საფრთხე ძალიან დიდი იქნებოდა. ამ საფრთხეს ითვალისწინებს კანონი და შეცილების უფლებას განსაზღვრულ ჩარჩოებში აქცევს“ [იხ. ლ. ჭანტურია., „სამოქალაქო სამართლის ზოგადი ნაწილი“, თბილისი, 2011 წ., გვ. 397]. უცილო (არარა) გარიგებების ბათილობისაგან განსხვავებით, რაც კანონით გათვალისწინებულ შემთხვევებში

ავტომატურად დგება და არ საჭიროებს შესაბამის შედეგზე მიმართულ არანაირ დამატებით მოქმედებას (მაგალითად, რაიმე ფორმით ბათილად გამოცხადებას), საცილო გარიგება „დადების მომენტიდან“ ბათილი იქნება მხოლოდ ნამდვილი შეცილების შემთხვევაში. შესაბამისად, დადების მომენტში საცილო გარიგება ნამდვილია, თუმცა არსებობს გარემოებანი, რომელთა გამოც ის შეიძლება შემდგომში გახდეს ბათილი. შეცილება ცვლის არსებულ სამართლებრივ მდგომარეობას, ვინაიდან იგი მიმართულია არსებული სამართლებრივი ურთიერთობის გაქარწყლებაზე. ამდენად, შეცილება სამართლებრივი ურთიერთობის ცალმხრივად „განმსაზღვრელი“ ნების გამოვლენა თუ გარიგებაა“ [დ. კერესელიძე, „კერძო სამართლის უზოგადესი სისტემები“, თბილისი, 2009 წ., გვ. 269-270] **(იხ. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს დიდი პალატის გადაწყვეტილება №ას-664-635-2016; 02.03.2017წ. §212).**

56. მნიშვნელოვანია, აღინიშნოს, რომ შეცილების კანონით დადგენილ ვადაში განხორციელება სასამართლოს მხრიდან სავალდებულო შემოწმებას დაქვემდებარებული საკითხია და სამართლის თეორიაში ე.წ. სასამართლო შესაგებლის სახელითაა ცნობილი. შეცილების სამართლებრივი ბუნება კარგად ჩანს მისი ხანდაზმულობის სამართლებრივ ინსტიტუტთან შედარებისას. შეცილება და ხანდაზმულობა განსხვავებული სამართლებრივი ინსტიტუტებია, სხვადასხვა სამართლებრივი შედეგებით. ხანდაზმულობა სამართალში ფაქტის საკითხია და მასზე მითითება მოპასუხის ვალდებულებაა, განსხვავებით შეცილების ინსტიტუტისგან. საცილო გარიგებებში, შეცილების ვადა სარჩელის მატერიალური დაკმაყოფილება-არდაკმაყოფილების წინაპირობაა, რომლის შეცილების განხორციელება ვადაში მუხლის ნორმატიული შემადგენლობის კომპონენტია. არ აქვს მნიშვნელობა, მოპასუხე უთითებს თუ არა მოსარჩელის მიერ გამოყენებულ გარიგების შეცილების ვადაზე, მოსამართლემ თავად უნდა გამოარკვიოს, თუ როდის და რა მეთოდით გახდა საცილო მოსარჩელემ სადავო გარიგება. თუკი სასამართლო მიიჩნევს, რომ მოსარჩელემ არ გამოიყენა შეცილების ვადა, იმისდა მიუხედავად, მოპასუხე უთითებს თუ არა ამ გარემოებაზე, სარჩელი არ უნდა დაკმაყოფილდეს, განსხვავებით ხანდაზმულობის

ინსტიტუტისგან, როცა ხანდაზმული სარჩელის დაკმაყოფილებაცაა შესაძლებელი, თუკი მოპასუხე არ უთითებს ხანდაზმულობასთან დაკავშირებულ ფაქტებზე **(იხ. სუსგ №ას-15-15-2016, 2016 წლის 1 მარტი)**.

57. საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 89-ე მუხლის თანახმად, იძულებით დადებული გარიგება შეიძლება სადავო გახდეს ერთი წლის განმავლობაში იძულების დამთავრების მომენტიდან.
58. საკასაციო სასამართლო აღნიშნავს, რომ იძულება უფლების განგრძობადი დარღვევაა, რადგან კანონი შეცილების ვადის ათვლის საკითხს უკავშირებს იძულების დამთავრების მომენტს. იმავე ნორმის შინაარსიდან გამომდინარე, კანონი უშვებს, რომ ხელშეკრულების მხარის იძულება შეიძლება ხელშეკრულების გაფორმების შემდეგაც გაგრძელდეს, რადგან შეცილების ვადის ათვლა დამოკიდებული არ არის ხელშეკრულების დადების მომენტზე. ცხადია, აქ არსებობს განსხვავება გარიგების დადებისათვის განხორციელებულ იძულებასა და მას შემდეგ არსებულ მდგომარეობას შორის, რადგან შედეგის მიღწევის შემდეგ ის პირი, რომელმაც განახორციელა ხელშეკრულების დადებაზე იძულებითი სახით ზემოქმედება, შეიძლება აღარ ახორციელებდეს აქტიურ მოქმედებებს, მაგრამ, ამასთან ერთად, კვლავ არსებობდეს ზემოქმედების საფრთხე. ამიტომ, შეცილების ვადის ათვლა უნდა განხორციელდეს მხარის პიროვნული გათავისუფლების მომენტიდან, როდესაც იგი ფიქრობს, რომ მის მიმართ აღარ არსებობს რეალური საფრთხე, რომელსაც მის მოქმედებებზე ზემოქმედება შეუძლია **(იხ. სუსგ №ას-15-15-2016, 2016 წლის 1 მარტი)**.
59. მაშასადამე, გარიგების დადების მომენტი, შესაძლოა, არ ემთხვეოდეს იძულების დამთავრების მომენტს, თუმცა, სამართლის თეორიაში განვითარებული მსჯელობის თანახმად, იმ შემთხვევაში, როდესაც გარიგების დადებიდან ერთ წელზე მეტია გასული და შემცილებელი აპელირებს იმ ფაქტზე, რომ იძულება გარიგების დადების შემდეგაც გრძელდებოდა, ოღონდ არა თავდაპირველი, არამედ მოდიფიცირებული ფორმით, მაშინ ამ მოდიფიცირებული მუქარის მტკიცების ტვირთი ისევ შემცილებელზე გადადის (სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი I, ავტორთა კოლექტივი, თბილისი, 2017 წელი, გვ. 528).

60. სარჩელის თანახმად, წილის რეალური ღირებულებისა და ზიანის ანაზღაურების თაობაზე მოსარჩელის არაერთი მიმართვის მიუხედავად, მოპასუხეები სისტემატურად ემუქრებოდნენ მას სამართალდამცავ ორგანოებთან პრობლემების შექმნით, რაც ბოლო პერიოდამდე გრძელდებოდა (იხ. ტ. 2. ს. ფ. 3-4). აღნიშნულის დასადასტურებლად მოსარჩელე უთითებს პირველი მოპასუხის მიერ გაგზავნილ ელექტრონულ წერილზე, რომელიც დათარიღებულია 2010 წლის 30 სექტემბრით და, რომელშიც პირველი მოპასუხე მოსარჩელეს სწერს: "შენ პროკურატურით დაამთავრებ!" (იხ. ტ. 2. ს. ფ. 71). აღნიშნულზე საპასუხოდ, მოპასუხე შესაგებელში უთითებს, რომ დასახელებული წერილი 2010 წელს პირველმა მოპასუხემ გაუგზავნა მოსარჩელეს, რადგან ამ უკანასკნელმა პირველ მოპასუხეს 2009 წლის 5 ოქტომბერს შპს "დ-----სა" და საფეხბურთო კლუბ "ზ-----ს" შორის დადებულ ხელშეკრულებასთან დაკავშირებით მისწერა სრულიად დაუსაბუთებელი ხარჯთაღრიცხვა და შეედავა ანაზღაურებასთან დაკავშირებით. წერილი მოსარჩელემ მისწერა 2010 წლის 30 სექტემბერს 10:20 საათზე და პასუხი მიიღო 2010 წლის 30 სექტემბერს 15:12 საათზე (იხ. ტ. 2. ს. ფ. 100-101). მოპასუხემ შესაგებელს თან დაურთო 2010 წლის 30 სექტემბერს მოსარჩელის მიერ გაგზავნილი ელექტრონული წერილის ასლი (იხ. ტ. 2. ს. ფ. 149-155), რომელიც ეხება მხარეთა შორის 2009 წლის 5 ოქტომბერს გაფორმებული ხელშეკრულების შესრულებას. ამდენად, მოსარჩელის მიერ მითითებული წერილით არ დასტურდება, რომ 2005 წლის 21 ივნისს გაფორმებული წილის ნასყიდობის ხელშეკრულებიდან გამომდინარე პირველი მოპასუხის მუქარა განგრძობით ხასიათს ატარებდა. უფრო მეტიც, აღნიშნული წერილი საერთოდ არ უკავშირდება სადავო ხელშეკრულებებს. ამასთან, საკასაციო სასამართლო აღნიშნავს, რომ სარჩელში არ არის ახსნილი, თუ როგორ შეეძლოთ მოპასუხეებს გავლენა მოეხდინათ მოსარჩელის მიმართ სისხლის სამართლის საქმის აღძვრაზე, ამასთან, თუ არსებობდა მოსარჩელის მიმართ სისხლის სამართლის საქმის აღძვრის კანონით გათვალისწინებული საფუძველი, მაშინ ლეგიტიმური ქმედების განხორციელება არ შეიძლება მიჩნეულ იქნეს მუქარად.
61. დადგენილია, რომ სადავო ხელშეკრულებები გაფორმებულია 2005

წლის 21 ივნისს. შეცილება, როგორც ცალმხრივი ნება, ამავე კოდექსის 59-ე მუხლის მე-2 ნაწილის საფუძველზე, უნდა განხორციელდეს ხელშეკრულების მეორე მხარის მიმართ. მოსარჩელე არ უთითებს, განახორციელა თუ არა მან შეცილება მოპასუხე მხარის მიმართ სადავო გარიგებების დადებიდან 1 წლის განმავლობაში. მოსარჩელემ კანონით დადგენილი ერთწლიანი ვადის დარღვევით სასამართლოს ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნით მიმართა 2013 წლის 22 თებერვალს.

62. ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, საკასაციო სასამართლო მიიჩნევს, რომ შეცილების ვადის დაუცველობის გამო სასარჩელო მოთხოვნის დაკმაყოფილებას სამოქალაქო კოდექსის 85-ე მუხლის საფუძველზე პერსპექტივა არ აქვს.
63. საკასაციო სასამართლო აღნიშნავს, რომ იძულებით დადებული გარიგების შეცილების ვადის დაუცველობის შემთხვევაში უნდა შემოწმდეს მოთხოვნის დელიქტური ნორმების საფუძველზე დაკმაყოფილების წინაპირობები. განსახილველ შემთხვევაში მოსარჩელე უთითებს, რომ მას იძულებით დაათმობინეს საკუთრების უფლება შპს „დ-----“-ის წილზე. შესაბამისად, უნდა შემოწმდეს, ხომ არ გამომდინარეობს მოსარჩელის მიერ დასახული სამართლებრივი შედეგი კანონისმიერი მოთხოვნის საფუძველებიდან, კერძოდ, დელიქტიდან. „იძულება იმდენად აშკარად და უხეშად ხელყოფს ნების თავისუფლების მდგომარეობას, რომ ზოგჯერ იგი დელიქტის სახესაც ღებულობს“, „...შესაბამისად, უნდა გამოვიყენოთ 408-ე და 992-ე მუხლების წესები. ზიანის ანაზღაურება უნდა მოხდეს მისგან დამოუკიდებლად, ნების გამოვლენა შეცილებულია თუ არა. ამდენად, მოთხოვნა ზიანის ანაზღაურებაზე შეიძლება წარდგენილ იქნეს ერთწლიანი ვადის გასვლის შემდეგაც [ბ. ზოიძე., „საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი“, წიგნი პირველი, თბილისი, 2001 წ., გვ. 246, 252]“ **(იხ. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს დიდი პალატის გადაწყვეტილება №ას-664-635-2016; 02.03.2017წ. §212).**
64. საკასაციო სასამართლო აღნიშნავს, რომ დელიქტური ნორმების საფუძველზე ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის უფლება ექვემდებარება ხანდაზმულობის სამწლიან ვადას [სსსკ-ის 1008-ე მუხლი: დელიქტით გამოწვეული ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის უფლების ხანდაზმულობის ვადა არის სამი წელი იმ მომენტიდან, როცა დაზარალებულმა შეიტყო ზიანის ან ზიანის

ანაზღაურებაზე ვალდებული პირის შესახებ] და აღნიშნულ ფაქტზე მოპასუხეები შესაგებელში უთითებდნენ (იხ. წინამდებარე განჩინების 12.2 ქვეპუნქტი). გამომდინარე იქედან, რომ სადავო ხელშეკრულებების გაფორმებიდან - 2005 წლის 21 ივნისიდან სარჩელის აღძვრამდე გასულია ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის ხანდაზმულობის სამწლიანი ვადა, საკასაციო პალატა მიიჩნევს, რომ სასარჩელო მოთხოვნის დაკმაყოფილებას არც დელიქტური ნორმების საფუძველზე გააჩნია პერსპექტივა [სსკ-ის 144.1. მუხლი: ხანდაზმულობის ვადის გასვლის შემდეგ ვალდებული პირი უფლებამოსილია უარი თქვას მოქმედების შესრულებაზე].

65. საკასაციო პალატის ზემოთ მითითებული მსჯელობის გათვალისწინებით, სააპელაციო სასამართლოს გასაჩივრებული გადაწყვეტილება სწორია, რაც გასაჩივრებული გადაწყვეტილების ძალაში დატოვებისა და საკასაციო საჩივრის დაკმაყოფილებაზე უარის თქმის ფაქტობრივ-სამართლებრივი საფუძველია.
66. ვინაიდან საკასაციო საჩივარი არ დაკმაყოფილდა, არ არსებობს კასატორის მიერ გაღებული ხარჯის მხარეთა შორის განაწილების სსსკ-ის 53-ე მუხლით გათვალისწინებული წინაპირობები და აღნიშნული ხარჯი უნდა დარჩეს სახელმწიფო ბიუჯეტში.

ს ა რ ე ზ ო ლ უ ც ი ო ნ ა წ ი ლ ი

საკასაციო სასამართლომ იხელმძღვანელა საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 410-ე მუხლით და

და ა დ გ ი ნ ა

1. გ----- გ-----ის საკასაციო საჩივარი არ დაკმაყოფილდეს;
2. თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2017 წლის 6 ივლისის გადაწყვეტილება დარჩეს უცვლელი;
3. საკასაციო სასამართლოს განჩინება საბოლოოა და არ გასაჩივრდება.

თავმჯდომარე

ნ. ბაქაქური

მოსამართლეები:

ზ. ძლიერიშვილი

ბ. ალავიძე